

A LEGELŐFŰ TÁPLÁLÓÉRTÉKÉNEK ALAKULÁSA A LEGELTETÉSI IDŐSZAKBAN

Bedő Sándor

- Gödöllői Agrártudományi Egyetem, H-2103 Gödöllő Pf. 303.

Bevezetés

A juhok takarmánybázisát az ősgyepek biztosítják. Így az ősgyepek fűvének táplálóértéke és annak évszaki megoszlása - tavasz, nyár, ősz - igen figyelemre méltóan változik. A különböző biológiai állapotban lévő juhok táplálóanyag-igénye eltérő. Alapul kell venni azonban, hogy az anyajuhok a hús, a gyapjú és a tejtermelés érdekében megfelelő táplálóértékű fűvet igényelnek, sőt a termékenyítésre és az ellésre való előkészítés még többlet táplálóanyagot, vagyis jobb minőségű legelőt igényel.

Az anyajuhok szaporasága, ami szoros összefüggésben van a hústermeléssel, illetőleg annak növelési lehetőségével napjainkban igen jelentős, hiszen a legnagyobb mennyiségű export lehetőséget a hízlalt bárány biztosítja, jelentősen megelőzve az ealig eladható gyapjút és a jelenleg csupán kis mennyiségben előállított juhsajtot.

Az anyajuhok szaporasága többek között jó kondíciót igényel. Ehhez elsősorban megfelelő táplálóértékekkel rendelkező legelőt kell biztosítani, ami lehetővé teszi azt, hogy az állatok megfelelő mennyiségű takarmányt, illetőleg táplálóanyagot legyenek képesek felvenni.

A hazai juhlegelők elég eihanyagoltak, sem a talajerő visszapótlás, sem pedig a gyomtalanítás nem megfelelő, így azok fűhozama kevés. Az ősgyepek fűhozama és annak táplálóértéke nagymértékben függ az időjárástól. A hajnali harmat, a csapadék mennyisége és eloszlása, a nappali hőmérséklet és a napsütéses órák száma jelentős befolyást gyakorol mind a termelés mennyiségére, mind pedig az ősgyepek táplálóértékére.

A juhok biológiai adottságuk következtében a legelőfű felvehető mennyiségének és táplálóértékének változását jól elviselik. Az anyajuhok esetében az életfenntartó táplálóanyag mennyiség feletti hányadból kötőszövet alatti, hasûri és vese körüli faggyú képződik. Ezek képezik az állatok energiatartalékait, amelyeket a szervezet felhasznál az esetben, ha nem tud a legelőfűvel megfelelő táplálóanyag mennyiséget felvenni. Így a juh az átmeneti táplálóanyag hiányt kiegyenlíti a raktározott faggyúenergia lebontásával. Ugyanúgy raktározza a juh szervezete a fehérjét is, elsősorban az izmokban. Így fehérje hiány esetén a lesóványodás részben az izmokban raktározott fehérje lebontást is jelenti.

Kisérleti eredmények

Vizsgálatainkban igyekeztünk megállapítani, hogy a tavaszi, a nyári és az őszi legeltetési diényben hogyan változik az ősgyepek fűhozamának táplálóértéke az alföldi tájegység legelőin.

Az alföldi ősgyep legelőinek szárazanyag-tartalma május hónapban volt a legalacsonyabb (286 g/kg zöldfű). Júniusban 46 g-mal többet mértünk. A legnagyobb - 412 g/kg zöld - szárazanyag-tartalmat július hónapban mértük. Ettől szeptemberig 33 g illetőleg 93 g csökkenést észleltünk, októberben a fű szárazanyag-tartalma 506 g/kg zöld volt. (1. táblázat)

Az 1000 g szárazanyagban levő nyersfehérje mennyiség májustól augusztusig fokozatosan csökkent, majd augusztus hónaptól ismét növekedett. A legnagyobb értéket - 195 g/kg szárazanyag - október hónapban észleltük. A fű nyerszsír tartalma 33-38 g között változott.

Az ősgyepek nyersrost tartalma augusztus 298 g-ról 326 g-ra növekedett, majd novemberig fokozatosan csökkent. Októberben találtuk a legkisebb (200 g) értéket.

A nitrogénmentes kivonható anyagtartalomban 415-471 g közötti értékeket találtunk (1. táblázat).

A fű nyersfehérje tartalmának emészthetősége június hónapban volt a legrosszabb (55 %), a többi hónapokban 61-74 % között változott. Növekedést a fehérje emészthetőségében július, augusztus és szeptember hónapokban észleltünk. A nyerszsír-tartalom emészthetősége 45-75 % között változott. Az ősgyepek nyersrost-tartalmának emészthetősége legnagyobb mértékű - 75 és 77 %-ban - május és július hónapokban volt. A többi hónapban csupán 40-67 %-ot találtunk. A nitrogénmentes kivonható anyag emészthetősége 64-82 % között változott (1. táblázat).

Az ősgyepek táplálóértéke július, augusztus és szeptember hónapban volt a legkedvezőbb. A többi hónapban 4,75-6,02 MJ/1000 g szárazanyag-tartalom között változott (2. táblázat).

Következtetések

Az ősgyepek kémiai összetétele és a táplálóanyagok emészthetősége határozza meg a táplálóértéket. A magyarországi alföldi ősgyepek fűvének szárazanyag-tartalma júliusig fokozatos növekedést mutatott, majd novemberig ismét csökkent. Mindez a változó fejlődési állapottal és a csapadék mennyiség változásával hozható összefüggésbe. A nyersfehérje mennyiségének növekedésével bizonyos mértékig az emészthetőség is növekedett. Ez alól kivétel az október hónapban megtermett fű. Ez az ősgyep fűvének biológiai értékével hozható összefüggésbe.

Az ősgyepek fűvének nyersrost-tartalma július előtt és után fokozatos csökkenést mutatott, ami a fű nyersrost-tartalmának kiegyenlítetttségét bizonyítja. Az emészthetőség május hónaptól kezdődően kisebb ingadozásokkal csökkent. Ebből arra lehet következtetni, hogy a fejlődési állapot előrehaladása és a csapadékviszonyok következtében a fű nyersrost-tartalma jelentősen ven változik, azonban a nyersrostban olyan kémiai kötés változások következnek be (lignifikálódás), ami az emészthetőséget csökkenti (1. táblázat).

Az ősgyepek táplálóértéke májustól októberig kisebb mértékű ingadozásokat mutatott, azonban viszonylag kiegyenlített volt. (2. táblázat).

A kísérleti eredmények szerint a hazai alföldi legelők kiegyenlített táplálóértékű fűvet biztosítanak a juhok számára májustól októberig. Az októberi legelőfű kis táplálóértékkel rendelkezik, ami a juhok energiaigényének kielégítésére már nem elegendő.

3. táblázat Az összegyep kémiai összetétele és az emésztési együtthatók alakulása
(1000 g szárazanyagban)

Hónap	Szárazanyag		Nyersfehérje		Nyerszsír		Nyersrost		N-mentes kiv. anyag	
	össze- tétel	emészt- hetőség	össze- tétel	emészt- hetőség	össze- tétel	emészt- hetőség	össze- tétel	emészt- hetőség	össze- tétel	emészt- hetőség
	g/1000 g	%	g	%	g	%	g	%	g	%
05.	286	-	141	68	35	47	298	77	433	64
06.	332	-	131	55	33	45	287	66	451	70
07.	412	-	130	70	34	75	326	74	420	78
08.	379	-	147	74	37	67	278	62	415	82
09.	319	-	144	73	38	62	260	70	471	81
10.	506	-	195	61	28	40	200	43	455	66

2. táblázat Az ősgyep táplálóértékének alakulása
(1000 g szárazanyagban)

Hónap	ME MJ	NE _m MJ	NE MJ
05.	9,75	6,02	3,61
06.	9,33	5,68	3,25
07.	10,87	7,03	4,46
08.	10,39	6,61	4,09
09.	10,93	8,74	4,50
10.	7,26	4,75	2,49

THE NUTRITIVE VALUE OF GRAZING GRASS DURING THE GRAZING SEASON

The dry matter content of the grass samples collected from wild pastures on the Hungarian Plain during the grazing season increased from 286 g up to 412 g per 1 kg grass from May to August. There was a decreasing period in August and September, but 506 g dry matter content was found in October.

The crude protein level proved highest in October and August, while the digestibility of crude protein was most favourable in August (74 %).

The crude fibre content was increasing until August, then, it was decreasing step by step. The digestibility showed itself moderately decreasing with fluctuations between May and October.

The conclusions drawn from our results are that the nutritive value of the grass from wild pastures provides enough energy and protein for the ewes between May and September, on condition that the grass yield is high enough. The digestibility of crude fibre, moderately decreasing as a result of the lignification process parallel with stage of development, only lowers the nutritive value to a small extent.